

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane celoletno . . . 180 K
 mesečno 15 „
 za zased. ozemlje . 300 „
 za inozemstvo . . 40 „

Oglasi za vsak mm višine
 stolpca (58 mm) . 2 K
 mali oglasi do 30 mm
 stolpca (58 mm) . 1 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:

Milodolčeva cesta št. 16A
 Telefon št. 72

Upravništvo:

Sodna ulica št. 6
 Telefon št. 36

Račun kr. pošt. ček. urad.

št. 11.842

Ljubljana, 25. novembra.

„Iz naše stranke vsak dan zleti en roj“, tako mi je pravil star pristaš JDS. Pritrditi sem moral tej opazki, a odgovoriti: „Pa še noben se ni držal, še vsak se je razpršil, stranka pa je tu.“

V naprednih strankah je po vsej naravi prostomiselnega človeka mnogo več netiva za cepljenje, in resnica je, da je disciplino držati toliko lažje, čim bolj so pristaši recimo „simpli“. Da naprednjaki niso čreda, je od nekaj opasnega za politično moč njihove stranke.

Brez politične moči ni nič. Vse kritikanje ne pomaga: politična moč je edino realen faktor v državi. V Avstriji smo podirali in zankali. Zdaj ko se moramo posvečati gradbenemu delu in ko ne more biti v enem letu hiša pod streho, nas obhajajo slabosti in mnogi, ki nimajo potrpljenja, zapuščajo četo delavcev. Oni trde, da bi drugače započeto delo doneslo več uspeha. Obratno se stran in pasivno, celo užaljeni sede po kotih ter resno trde, da se jih ne „privzame“. Prijatelji, v politiki se ne „privzame“ nobenega. V politiki se prisede, in če je na človeku res kaj zdravega, ga nihče ne more odiniti!

Brez politične moči ne bomo napredovali. Moč pa imajo le velike stranke, kjer pa je veliko ljudi v stranki, tam so tudi razlike vseh vrst, ki prihajajo na dan, ki pa jih mora celota prenesti, če noče vsak dan priti do secesije. Enemu morda ni pogodu kandidat dr. Tavčar, drugemu dr. Žerjav: in vendar mu ne pomaga nič. Če hoče, da ima stranka politično moč, mora disciplinarno marširati z nami.

Kadar gre kaj narobe, če klerikalci zmagajo s svojimi kandidati na važnih uradniških mestih, z nadzorniki, če po svoje razdele državen denar za svoje namene, velik je krik v Izraelu. Ne vidijo, da more to zaprečiti le močna disciplinirana stranka.

V ustavotvorni skupščini pojde za več. Kakšen bo parlament, za katerega bo vsako omizje postavljalo kandidatne liste?

Kdor pozna situacijo v državi, ta prizna, da gre le za boj med „edinstveno“ državno koncepcijo in separatisti. V Sloveniji gre za boj dobrih Jugoslovancev. Ali klerikalna ali demokratska ustava?

Kar zraven leti, vsi ti drobci in ti čivkajoči vrabci, ki jim ni prav, da se koło vrti, vse to je balast. Malkontenti ostanjejo malkontenti, a kar je pametnih, prihajajo: naj bo kakor hoče, nam ne preostaja nič drugega, demokrate rabimo!

In tako je res: Taborček socialistov in komunistov v očigled konstituantne izgubljaja na pomenu v Jugoslaviji. NSS je pa naravnost izdajalca, ki strelja v hrbet. Zato pa ostaneta za volilca le dva velika tabora, za koja se more odločiti: ali za separatizem, ki je vrhutega reprezentant Rima z Indexom in grnado, ali za svobodomiselni in nacionalni demokratizem!

Padanje cen.

Berlin, 25. novembra. (Izvirno.) Iz Pariza prihajajo poročila o močnem padanju cen za razne predmete. Cena volne je ista kakor leta 1917. Sladkor stane 3.74 fr. Padle so tudi cene petroleja, riža in kakaua. Podobna poročila prihajajo tudi iz Londona. »Daily Chronicle« našteva celo vrsto predmetov, katerih cene so padle v veliki meri: znižanje cen je uvedeno, mala trgovina polagoma sledi. Na žitnem trgu se plačuje kora za ječmen za 20 šilingov za kvartler cene, oves za 10, riž za 3, krompir za 1 funt šterlingov za tono ceneje. Perutnina je 25 odstotkov cenejša kakor v preteklem tednu.

Polom „narodnih socialcev“ v Ljubljani.

Veliki plakati so vabili na shod. „Narodni socialci“ so si v svoji predznosti izbrali „Unionovo“ veliko dvorano za zborovanje. Prišlo je okrog 400 ljudi, med njimi jedva 80 teh „narodnih socialcev“, okrog 200 demokratov, ostali so bili socialni demokrati, komunisti in par klerikalcev.

G. Juvan se je ob pol 9. uri težkega srca odprl in govoril. Vse je povedal, da nas od volitev loči samo še par dni. (Približno 10 narodnih socialistov zaploska.) Volili bomo, di, da jih pošljemo v Beograd. Volni boj je prišel na višek. Mi smo stali na stališču, da naj bo ta boj dostojni boj. Zalibog . . . v dvorani se oglašajo glasovi: „Nova Pravda!“ Smeh in trušč. Zborovalci zahtevajo volitev predsedstva. Juvan pravi: „Če je sklicatelj v manjšini, se ne voli predsedstvo!“ Buren smeh. Juvan trdi, da so vse dosedanje vlade pokazale samo negativni rezultat. Poslušalci burno ugovarjajo. Hrup, prepir. Juvan: Namen današnje shoda je, da se vam predstavijo naši kandidati. Naša stranka je nova, ker nismo stranka kapitalistov. Na treh krajih se oglašajo govori: „Impex“. Smeh. Juvan: „Prosim mir, zahtevam mir!“ . . . ponovi šestkrat. Pet minut burnega veselja v dvorani. Kandidat Deržič nastopi: „Dragi tovariši in tovaršice!“ (Klici komunistov: „Denuncijant, šuft, lažnjivec!“) Današnji jugoslovanski proletarijat prvič stopi na volitev s kruglico, da voli s krugljico. Prvič po sto in stoletnem mukopolnem suženstvu . . . trušč. Juvan vpije: Deržič govori dalje: „Kdor misli, da je tukaj sedaj shod JDS, se moti. (Burno odobravanje!) Tri četrtine navzočih ploska. Zabava v dvorani in na galeriji je izborna.“ Prekinil sem svojo izvajanje, da konstatiram, da bo vsaka skupina dobila besedo. (Navzočih je približno četrtnina narodnih socialistov v ospredju. Cela desna plat zasedena od demokratov, komunistov in socialnih demokratov. Tričetrtine leve galerije tudi sami nasprotniki.) Deržič slika navdušenje ob nastanku Jugoslavije, ki so ga po prevratu stoletja opevali naši pesniki. Izvajanje Deržičeva izzovejo tako navdušenje, da Juvan točno 8 minut vpije: Gospodje, mir, prosim in zahtevam mir, mir. . . Deržič slika prvo koncentracijsko vlado. Strašno se pritožuje da narodno socialna stranka ni dobila ministrskega portfelja. (Zalibog, nismo natanko poučeni, ali je hotel Deržič portfelj za zunanje stvari ali finance.) Deržič slika demonstracije po koroški tragediji in pravi, da so zato ustanovili narodno socialno stranko, ker smo izgubili Koroško. To vam povem: Mi smo narodni in smo socialisti. (Navzoče občinstvo sprejme ta kratki program Deržičev z viharim smehom. Razgrajanje, prekanje, zmerjanje traja četrte ure.) Deržič očita naprednjakom, da so se postavili na stališče, da se tudi jugoslovansko delavstvo pritisne ob zid. (Tri četrtine dvorane vpije nad Deržičem: Obrekovalce, lažnjivec!) Deržič pojasnjuje, da se dolži narodne socialiste, da cepijo napredne glasove. (Tri četrtine pritrdjuje: Res je, tako je!) Deržič izusti besede: Diktatura proletarijata. (Galerija pri levih vratih se za korocho Deržiču: Zivela diktatura proletarijata! Tam navzoči komunisti delajo spektakel, da je veselje. Z galerije zadoni Deržič v obraz: „Proč z Deržičem, izdajalec jugoslovanskih železničarjev! Kako ste se obnašali pri zadnjem štrajku?“) Ko je Deržič končaval svoj govor in trdil, da bo ves proletarijat šel eno samo pot za narod, socialiste in njim oddal kroglice, začno komunisti na levi galeriji razbijati, žvižgati, vpiti, kakor da bi bil človek v zverinaku. Deržič avizira kandidata št. 2 g. Brandnerja. Brandner vstane in hoče govoriti. V tem trenutku nastane tak vrišč in vpitje, da 10 minut ni razumeti ni ene kandidatove

besede. Z galerije in dvorane pa se sliši zelo dobro: „Ven z njim, Brandner dol, fej Brandner!“ Na semju ni nikoli bilo bolj živahno, kakor včeraj v komunističnem sektorju na galeriji. Otvoitel Juvan intervenira. „Zahtevam mir, posim mir, z zadnjimi močmi tuli, a nihče ga več ne sliši. Predno se razume kaj Brandner hoče, poteče 6 minut. Od vseh strani mu vpijejo: Brandner doli!“ Pred Brandnerja se postavi dr. Pestotnik in da z roko znamenje, naj vsi molčijo. Pozove svoje somišljenike, da so popolnoma mirni, ker bodo govorili na koncu, za kandidati narodnih socialcev. Medtem začne nekdo metati z galerije letake, ki se vsujejo po dvorani kakor sneg. To novo zabavo vsi z veseljem pozdravljajo in ploskajo. Brandner zopet nekaj govori. Z galerije mu vpijejo: „Govorite bolj glasno, da Vas bomo slišali.“ Brandner napne ves silo in z nadčloveškim naporom vpije in z rokami krili na desno in levo, da mu je vsa širina odra skoro premajhna, popravlja si hlače, telovnik, suktnjo, lase, ovratnik, vlači prt po mizi sem in tja; oči se mu izbulijo, po čelu mu lije pot, toda vse zama. Niti najbližje stoječi ga ne slišijo. Močni glasovi iz ozadja in z galerije pa svirajo Brandnerju: „Brandner pogoreto!“ Hudomušni komunist zavpije na galeriji: „O joj, o joj, vsi bomo volili narodne socialiste!“ Sledi gromovit smeh. Brandner nadaljuje: Danes hočem samo poudariti nekatere stvari, ki jih je treba poudariti.

Juvan: Tovariši in gospodje! Prosim mir! Brandner končuje svoj govor; zmagati ne sme stranka ne sme zmagati (gromovito odobravanje) temveč ljubezen do naroda. (Odobravanje se stopnjuje na višek.) Brandner kriči. Hlapci, hlapci (Da, Peskovi hlapci!) Ponovno se vsujejo iz vseh strani galerije letaki po dvorani. Socialdemokratski letaki nosijo vsebino: kdor je proti proletarcem, bo volil narodne socialiste. Razpoloženje na shodu se tako poživljuje, da naenkrat zaori narodna himna „Hej Slovani!“ Klobuki gredo z glave in nekaj časa nastane svečano razpoloženje. Kmalu pa si zopet razvije dejansko zborovanje z rokami in palicami, ki so jih prinesli narodni socialci s seboj. Galerija opazuje ta prizor z velikim odobravanjem. V tem se shod razdeli v dva dela. V ospredju približno 60 do 80 narodnih socialcev; zadaj pa najmočnejša opozicija, ki ima v sredi garde policistov.

V dvorani se nahaja cela vrsta znancev. Anton Kristan se božansko zabava in grozovito smeje, Manel Žorga razgraja, demokrati skušajo miriti, kar se jim pa ne posreči, ker jih deseterica pobesnelih in od gnjeve pobledelih narodnosocialnih pobov napada. Da bo stvar še bolj ameriška, se kandidat in govornik Brandner sam prekine, skoči z odra in začne pretepavati nekega invalida, ki ga pa takoj izpusti, ko dobi sam par krepkih za ušesa. Ista usoda je doletela bojevitega urednika „Nove pravde“ fakina, ki je hotel svoje revolverite teorije izvajati v praksi.

Končno se hrup položi. Tri četrtine zborovalcev odide smeje se. V dvorani ostanjejo še radovedneži in bledi, oznojeni generali NSS, ki se jim je zašvitilo, da bo v nedeljo izid čisto drugačen, nego so mislili v svoji politični naivnosti. Včerajšnji shodič je bil jasen dokaz, da hujškarija nezrelih pobov, dvoumnih eksitenc in zmehnenih glav ni našla rodovitnih tal v beli Ljubljani, ki je in ostane demokratska.

Ljubljana, 25. novembra. Od poslaniške konference v Parizu je sedaj prišla rešitev spornega vprašanja, da se ima smatrati naša severna meja kakor je odredjena v saint-germainski pogodbi po glavnem toku Mure, neizpremenljiva v tem zmislu, da jo razmejitvena komisija ne sme

besede. Z galerije in dvorane pa se sliši zelo dobro: „Ven z njim, Brandner dol, fej Brandner!“ Na semju ni nikoli bilo bolj živahno, kakor včeraj v komunističnem sektorju na galeriji. Otvoitel Juvan intervenira. „Zahtevam mir, posim mir, z zadnjimi močmi tuli, a nihče ga več ne sliši. Predno se razume kaj Brandner hoče, poteče 6 minut. Od vseh strani mu vpijejo: Brandner doli!“ Pred Brandnerja se postavi dr. Pestotnik in da z roko znamenje, naj vsi molčijo. Pozove svoje somišljenike, da so popolnoma mirni, ker bodo govorili na koncu, za kandidati narodnih socialcev. Medtem začne nekdo metati z galerije letake, ki se vsujejo po dvorani kakor sneg. To novo zabavo vsi z veseljem pozdravljajo in ploskajo. Brandner zopet nekaj govori. Z galerije mu vpijejo: „Govorite bolj glasno, da Vas bomo slišali.“ Brandner napne ves silo in z nadčloveškim naporom vpije in z rokami krili na desno in levo, da mu je vsa širina odra skoro premajhna, popravlja si hlače, telovnik, suktnjo, lase, ovratnik, vlači prt po mizi sem in tja; oči se mu izbulijo, po čelu mu lije pot, toda vse zama. Niti najbližje stoječi ga ne slišijo. Močni glasovi iz ozadja in z galerije pa svirajo Brandnerju: „Brandner pogoreto!“ Hudomušni komunist zavpije na galeriji: „O joj, o joj, vsi bomo volili narodne socialiste!“ Sledi gromovit smeh. Brandner nadaljuje: Danes hočem samo poudariti nekatere stvari, ki jih je treba poudariti.

Juvan: Tovariši in gospodje! Prosim mir! Brandner končuje svoj govor; zmagati ne sme stranka ne sme zmagati (gromovito odobravanje) temveč ljubezen do naroda. (Odobravanje se stopnjuje na višek.) Brandner kriči. Hlapci, hlapci (Da, Peskovi hlapci!) Ponovno se vsujejo iz vseh strani galerije letaki po dvorani. Socialdemokratski letaki nosijo vsebino: kdor je proti proletarcem, bo volil narodne socialiste. Razpoloženje na shodu se tako poživljuje, da naenkrat zaori narodna himna „Hej Slovani!“ Klobuki gredo z glave in nekaj časa nastane svečano razpoloženje. Kmalu pa si zopet razvije dejansko zborovanje z rokami in palicami, ki so jih prinesli narodni socialci s seboj. Galerija opazuje ta prizor z velikim odobravanjem. V tem se shod razdeli v dva dela. V ospredju približno 60 do 80 narodnih socialcev; zadaj pa najmočnejša opozicija, ki ima v sredi garde policistov.

V dvorani se nahaja cela vrsta znancev. Anton Kristan se božansko zabava in grozovito smeje, Manel Žorga razgraja, demokrati skušajo miriti, kar se jim pa ne posreči, ker jih deseterica pobesnelih in od gnjeve pobledelih narodnosocialnih pobov napada. Da bo stvar še bolj ameriška, se kandidat in govornik Brandner sam prekine, skoči z odra in začne pretepavati nekega invalida, ki ga pa takoj izpusti, ko dobi sam par krepkih za ušesa. Ista usoda je doletela bojevitega urednika „Nove pravde“ fakina, ki je hotel svoje revolverite teorije izvajati v praksi.

Končno se hrup položi. Tri četrtine zborovalcev odide smeje se. V dvorani ostanjejo še radovedneži in bledi, oznojeni generali NSS, ki se jim je zašvitilo, da bo v nedeljo izid čisto drugačen, nego so mislili v svoji politični naivnosti. Včerajšnji shodič je bil jasen dokaz, da hujškarija nezrelih pobov, dvoumnih eksitenc in zmehnenih glav ni našla rodovitnih tal v beli Ljubljani, ki je in ostane demokratska.

Ljubljana, 25. novembra. Od poslaniške konference v Parizu je sedaj prišla rešitev spornega vprašanja, da se ima smatrati naša severna meja kakor je odredjena v saint-germainski pogodbi po glavnem toku Mure, neizpremenljiva v tem zmislu, da jo razmejitvena komisija ne sme

Rapalska pogodba pred italijanskim parlamentom.

Slavofilstvo v zasedenem ozemlju? -- Slovenci, da so radi pod Jugoslavijo.

Rim, 24. novembra. Po odobritvi rapalske pogodbe s strani komisije za vnanje stvari se je danes začela razprava o njej v zbornici. Pred začetkom razprave je podtajnik za notranje stvari Corradini odgovoril na interpelacijo socialističnega poslanca Velle zaradi fašistovskih izgrediv v Puli, poudarjajoč, da je te izgrede orožnika. Obžaloval je dogodke v Puli in v drugih krajih zasedenega ozemlja in izrazil upanje, da bodo po prenehanju premirnega stanja prisiljeni uporni avstrofilski in slavofilski elementi na spoštovanje reda in zakona, obžaloval, da vlada s svojo politiko ščiti in izpodbuja fašiste.

Po odgovoru se na nekatere interpelacije se je začela „razprava o zakonskem načrtu za odobritev rapalske pogodbe“ sklenjene med Italijo in kraljestvom SHS in za aneksijo krajev in otokov, prisojenih Italiji.

Neodvisni republikanec Colajani smatra, da je večina javnega mnenja za odobritev rapalske pogodbe. Razume bolest dalmatinskih Italijanov, toda iz tega se ne more sklepati, da se mora pogodba odkloniti. Upa, da bo tudi Reka kmalu priključena k Italiji in je hvaležen Gabrielu D'Annunziju. Ugotavlja, da se ni moglo preveč zahtevati od države, ki je bila italijanska zaveznica. Govornik upa v skorajšen prisrčen italijansko-jugoslovanski sporazum.

Poslanec Salvemini je predložil tole resolucijo: Zbornica priznava, da rapalska pogodba odgovarja v temeljnih črtah načelom narodnega prava in dobro razumevanim italijanskim koristim, upa, da se bo omejenji teritorialni sporazum izpolnil s trgovskimi in političnimi dogovori, katerih namen naj bo, da gospodarsko združijo Italijo z podonavskimi in balkanskimi narodi in naredi iz Italije mirno posredovalko med državami, in da udeležijo ono popolno razorožitev Jadrana, ki bi pomenila najbolj plemenit in koristen čin za italijansko-jugoslovensko prijateljstvo; poudarja potrebo skorajšnjih zakonodajnih ukrepov, ki naj potom dnevnega delovanja javne uprave zagotove dejansko enakopravnost in svobodo narodno-kulturnega razvoja vsem tujerodnim manjšinam, vključenim v državne meje.

Govornik in njegovi prijatelji sprejemajo to pogodbo, ker jo v njenih temeljnih točkah smatrajo za pravično in koristno Italiji in da prepreči nadaljevanje in izpodbujanje slovanskih in italijanskih iredentizmov. Dalmatinski Italijani imajo vso pravico na italijansko solidarnost in ljubezen, toda drugo je zahtevati, da naj postane Dalmacija italijanska.

Če italijanska zbornica sprejme to pogodbo — je nadaljeval govornik — bo udeležila program italijanske

ga iredentizma do septembra 1914. Rapalska pogodba je prvi pravi mir po svetovni vojni. Ona ne samo pomiruje narodne pravice(?) in življenjske potrebe obeh narodov ob Jadranu, temveč je tudi rezultat prostih, direktnih dogovorov in ni vsiljen(?) Jugoslaviji, kakor so vse druge pogodbe, skovane v Parizu. Pogodba je razen tega prvi korak k mirovni zvezi in prijateljskemu sodelovanju med Italijo in Jugoslavijo, toda ni jasno, kako se bo udeležila reška neodvisnost in jamstva za italijansko manjšino v Dalmaciji niso dovolj določena kakor tudi ni garancij za Slovane v „Juljski Benečiji“.

Govornik zahteva, da se v „Juljski Benečiji“ ustavi sistem vojaškega despotizma proti Slovanom.

Govornik je dokončal svoj govor s toplim pozivom na socialiste, naj sprejmejo pogodbo in tako preprečijo nacionalizem, da pahnejo državo v vojno, katere noče vlada in proti kateri so tudi socialni demokrati. Vprašal ministrskega predsednika, ali je resnična vest o razpustitvi bolonjskega občinskega sveta vsled zadnjih izgrediv. Poudarja, da bi v slučaju razpustitve tega sveta ustavilo takoj svoje poslovanje 2100 občin. Giolitti je zagotovil, da je vest neresnična in da je bolonjska zadeva v rokah oblasti.

Po govoru zmernega liberalca Sandrija, ki je protestiral proti podtikanju nasilja fašistom, je nastal v zbornici tak krik, da je moral predsednik pozvati narod, naj pogleda, kaj delajo njegovi zastopniki v zbornici. Ministrski predsednik Giolitti je zagotovil, da bo vlada ukrenila najstrožje ukrepe proti vsem nasilnežem fašistom in drugim, in da bo predložil tozadevni zakonski načrt zbornici, ker hoče preprečiti meščansko vojno v Italiji.

Vassallo (klerikalec) smatra, da Italija ni dosegla s to pogodbo vseh svojih pravic, toda vendar smatra, da predstavlja ono mejo vzajemnih popustitev in žrtve, ki zagotavlja dobro bodočnost obeh strank. „Slovenec — je rekel ta govornik — ki jih pogodba vključuje v naše meje, je bolj všeč sprejeti italijansko suverenost nego ono drugih držav! Po slavospevu Reki je govornik zaključil svoj govor z izrazom upanja, da rapalski dogovori ne prejudicirajo neodvisnosti Albanije in Črne gore in izjavil, da bo glasoval za sprejem pogodbe.

Tudi zmerni konstitucionalci Riccio je za sprejem pogodbe.

Nato se je seja zaključila. Jutri bo nadaljevanje razprave o rapalski pogodbi.

Javen shod JDS v Kočevju.

Kočevje, 25. novembra. (Izvirno.) Danes popoldne se je tu vršil shod JDS, ki je znamenito uspel. Dr. Kramer je v skoraj dveurnem govoru obravnaval program JDS ter obračunal med opetovanim živahnim odobravanjem z nasprotniki jugoslovanske demokracije. Po njegovih izjavah se je razvila lepa debata, tekom katere je dajal kandidat še podrobna pojasnila. Navzoči so bili tudi zastopniki SKS in NSS. Prvi so se mirno in objektivno udeležili razgovora, narodni socialci pa se niso oglašili k besedi. Tudi v Kočevju se vse kar

čuti napredno in narodno zbira zopet okrog JDS.

Javen shod JDS na Viču.

Ljubljana, 25. novembra. Danes zvečer se je vršil v do zadnjega kota napolnjenih prostorih pri Slaniču na Viču shod JDS, kjer je ob navdušenjem odobravanju volilcev razvil svoj program dr. Žerjav. Govorila sta g. Golob in A. Beg, nakar se je lepo vspeli shod zaključil z obljubo, da Vič 28. t. m. pokaže, da je napreden.

Beograd, 25. novembra. (Izvirno.) Regent Aleksander radi prehlajenja že dva ni zapustil svoje sobe.

Kulturni zločin.

Velika Dolina na Dolenjskem je čisto klerikalna kmetijska občina. V tej občini se je zgodilo tolovajstvo napram šoli in učiteljstvu, kot se do sedaj še ni zgodilo v Sloveniji, ki nam svedoči, kam vodi pot, ki jo kažejo našemu ljudstvu izvestni ljudje, kateri netijo med njim sovraštvo proti državi in bratskemu srbskemu narodu. Izvršil se je tolovajski napad ponoči na učiteljska stanovanja. Razbite so šipe in okna, strel so padali v pritične sobe na „srbijansko“ učiteljstvo, ki je bežalo s službenega mesta, da si reši golo življenje. Predzgodovina: Takoj po ujedinenju je začelo učiteljstvo čutiti mržnjo prej mirnega prebivalstva. Voditelju, ki je šel na uradno prisego, so očitali, da je Srbom prodal občino. Ko se je uvedel, meso v avstrijskem duhu pisanih čitank „Solski list“, in so se učili učenci državne himne, in je pojavil proti njej odpor staršev, ki so zahtevali, da učiteljstvo himne ne sme učiti. Vpliven posestnik se je izjavil o narodni himni, da ni potrebna, najpotrebnejša je nemščina. „Franc Jožef, dasi tudi je bil Nemec, je pramalo skrbel za Kranjce, ker se niso dovolj nemščine naučili.“ Na prvi narodni praznik 1918 so dekleta po vzgledu šole okrasile tudi cerkev in po svoji priprosti (po vzgledu šole) dale tudi par narodnih zastavic v cerkev, ki so se pa morale takoj odstraniti.

Tako hujkanje proti vsemu, kar je spominjalo na državno enotnost in Srbe, je tekmo zadnjih let sicer naraščalo, a učiteljstvo je hotelo z delom in poukom to sovraštvo ublažiti. Doseglo seveda ni nič, ker so vmes delovale druge tajne sile. Višek gonje proti šoli in učiteljstvu se je pojavil tedaj, ko je višji šolski svet razširil tedanjo trirazrednico s 411 otroci v petrazrednico. Občina se je sicer izrekla proti, o krajni šolski svet pa je razširjenje kljub občinski protizjavi izvršil, so začeli občani voditelja javno dolžiti, da je ponaredil podpise in s tem dobegel petrazrednico.

Prvi teden po razširjenju šole je bil še precej reden obisk, a hujskaci so bili na delu in ljudstvo je začelo govoriti, da bo v nedeljo revolucija proti petrazrednici. In res! Po maši dne 17. oktobra stopi na oklicni kamen pri cerkvi najhujši hujšak in kriči: Protestirajmo proti razširjenju šole, učiteljstvo itak nič ne dela, plače pa vleče vsak več kot sto kron na dan, mi jih pa moramo plačevati!

V tem stopi slučajno voditelj pred šolo in cela truma, več kot sto ljudi s hujšakom na čelu navali proti njemu. Hujšak stopi predenj in kriči: „Zdaj vas vprašamo, kdo je dovolil petrazrednico? Mi je nečemo in je ne bomo imeli.“ Vmes so kričali drugi in govorili: „Vi ste naši hlapci, naše slugi, mi vas plačujemo in delati morate, kakor mi hočemo. Samo postopate. Šola je naša, mi smo Avstrijci, nočemo Srbijancev, če ste Srbijanci, pa pojte! Če ne, zapremo šolo!“ Vseh drugih psov je bilo preveč, da bi jih bilo mogoče navesti.

Ta napad na voditelja je bil naznanjen okrajnemu šolskemu svetu. Čez štiri tedne dobi šolko vodstvo v odgovor obvestilo, da se razpiše na priozhbo kmetov proti petrazrednici obravnava za zidanje novega šolskega poslopja, češ, da oni zahtevajo, naj se izvrši razširjenje šole tedaj, ko bo pet šolskih sob na razpolago. Ta obravnava je bila razpisana za soboto 20. novembra t. l. Prejšnjo nedeljo po maši pa stopi že prej navedeni hujšak zopet na oklicni

kamen in pozove: „Kmetje v soboto ob 1. uri vsi v šolo!“

Med tednom so se ponovno čule grožnje, vesled česar je voditelj poročal šolski oblasti, da bi bila pri obravnavi morda potrebna asistenca.

Nestrpno je čakalo učiteljstvo sobote, v nadi, da dobi s posredovanjem oblasti zadoščenje za prestano zasneževanje in zbadanje.

V soboto dospel član okrajnega šolskega sveta. V šolski šoli se tare par sto ljudi, mnogi izmed njih z palicami. Šolski voditelj hoče pisati zapisnik. Med obravnavo nastane med množico zopet krič, da učiteljstvo nič ne dela, da samo postaja itd. Voditelja, ki ugovarja, nažene množica s palicami iz sobe čes: „Sola je naša, tebe ne maramo“. K učiteljici, ki je stala pred stanovanjem, reče neki kmet mimogrede: „Pravijo, da vas bodo pretepli in nagnali ter šolo zaprli. Razprava se radi hrupa in krika ni izvršila in zastopnik oblasti je razočaran odšel, rekoč, da bi sploh ne bil prišel, če bi vedel o poročilu voditeljevem glede prvega nastopa. Preden so se kmetje razšli, so se dogovorili, da bodo pošiljali otroke v šolo tako, kot so jih v tri-razrednico, in da je vsak, kdor dela drugače, izdajica. V šolskem poslopju pa je ostal še oni dvakrat navedeni hujšak s tremi osebami, vdrl ž njimi v I. razred, kjer je bil popoldanski pouk, z besedami: „Zdaj bomo vedeli, kako se v šoli učijo!“ Otroka, ki je stal za kazen zunaj, je poslal v klop, kričal, da šola je naša, in na drugi poziv učiteljice, naj zapusti sobo z besedo „Hudič!“ odšel.

V soboto je odšel šolski voditelj k višjemu šolskemu svetu poročat in prosit za premeščanje.

V ponedeljek 23. novembra je bilo prav malo otrok v šoli in vsi so prišli eno uro prepozno. Bilo je pač kratko pred viharjem!

Zvečer okoli devete je bila voditeljeva gospa s štirimi nedoletnimi otročki že pri počitku. Moža še ni bilo domov. Tudi učiteljici, ki stani-jeta v istem poslopju, sta počivali. Kar nastane silen zvenket šip. Hlapci so bili razbita v voditeljevi vredi, s koli ali drugim orodjem, bo dognala preiskava. Gospa in otroci zakriče! Takoj nato so začeli padati strelji v voditeljevo spalnico in in v kuhinjo obeh učiteljic, v kateri sta se navadno v tem času mudili. Merilo se je tudi v spalnico, kar kažejo znaki po zidu. Obe sobi sta polni dima in svinčeni drobci leže po tleh. Mati zbegana tišči otroke v postelje, da ne bi jih kaj zadelo, učiteljici se razburjeni oblačita med streljanjem in hitita pomagat materi prenašat otroke v zadaj ležeči prostor.

Po vasi so ljudje še bdeli, čuli strelje in zvenketanje oken, a nikogar ni bilo na spregled. Le dva moža sta se zavzela za napadene ženske! Eden je čul v hiši vso noč, drugi pazil, če se napadalcu vrnejo. Drugo jutro sta učiteljici zapustili službeno mesto, telesno k sreči ne poškodovani, a s kakimi živci, to veste sami najbolje. Odhod sta brzojavno naznanili šolski oblasti. Za slovo so se jima ljudje porogljivo muzali, češ, pa le gredo Srbijanci. Eden zmed dveh mož, ki sta strážila ženske, je žalosten rekel: Sram me je, da se je dogodil pa Dolini tak skandal.

Mi pa pravimo: Žal nam je žrtve, kajti pravih krivcev, očetov zločina iz SLS, ne bo dosegel prst pravice! Še živi duh šusterskičev v Sloveniji!

Obrekovanje — narodno soc. re- vanža za Rybara! — Strahopetnost in cinizem.

Gospod
dr. Milko Brezigar
v Ljubljani.

Na Vašo prošnjo, da pozovemo urednike „Nove pravde“, naj pred nami kot pričami ustmeno ponovijo, kar so anonimno pisali v „Novi pravdi“ — v svrhu, da pride ves slučaj vsled tožbe zaradi žaljenja časti takoj pred okrajno sodnijo, kjer se lahko hitreje in zanesljiveje reši kakor s tiskovno pravdo — smo danes popoldne posestili uredništvo „Nove pravde“ ter pozvali glavnega ured-

nika, g. Fakina, da pred nami obnovi obdolžitve. Glavni urednik „Nove pravde“ tega ni hotel storiti, marveč se je izgovarjal le na odgovornost odgovornega urednika Severja. Odgovorni urednik Sever je tudi odklonil ustno ponovitev obdolžitve ter samo izjavil, da so žalilni članki proti Vam objavljeni z njegovo vednostjo. Na opetovane pozive, da naj ima glavni urednik v sebi toliko moralne sile, močasti in poguma, da ponovi težke obdolžitve proti Vaši osebi, ki jih je napisal v „Novi prav-

di“, tudi ustno, je glavni urednik g. Fakin ponovno navajal, da pade vsa odgovornost le na odgovornega urednika Severja. Tudi je glavni urednik izjavil, da Vas sploh ne bi napadli in da se je to zgodilo samo iz revanše za dr. Rybara.

S tem se je naša intervencija v zmi-slu Vaše prošnje končala.

V Ljubljani, 25. novembra 1920.

Dr. Josip Grablovic
Adolf Ribnikar
Dr. Pavel Pestotnik.

Cisto enako se obnašajo v drugih zadevah. Eden onih, ki so govorili o velikih bogattijah JDS in ki smo ga zalotili in tožili, je pred sodiščem dosegel — preložitve razprave do po volitvah. Obrekovalci, politični banditi, ki operirajo pred volitvami z obrekovanjem in samo z njim — ti ljudje so vsej Sloveniji v sramoto.

Begunska politika.

Pretekli mesec je v bridko usodo beguncev kanil marsikoj kapljo strupa in razočaranja. Zakrivilo so to tisti, ki so tirali begunske stvari v dnevno strankarsko borbo. Priznati se mora, da je zaradi teh razporov trpela marsikoj dobra stvar, ki bi sicer lahko boljše uspevala.

Begunci so po vsem svojem političnem mišljenju večinoma skoro kongruentni demokratom: oni so narodni in napredni. Oni imajo z ozirom na nepretrgano svojo misel na neodrešeno domovino enako željo, da bi bila naša država močna in edinstvena. Kamor jih obrneš, demokraciji so najbližji.

To naravno razmerje skaltji je bila želja naših političnih nasprotnikov. Res se jim je v veliki meri posrečilo. Stranke in stranke, ki za begunce niso nikdar nič storile, so se potrudile, da jih zapletejo v nesporazum z glavno politično stranko v državi.

Posledice teh intrig neodgovornih elementov se že neprijetno kažejo. Nezaupanje vodi odpor, ki bo v škodo mnogim, ki niso ničesar zakrivil.

Proti temu padanju zaslonbe v odločilnih krogih je treba še pravočasno krepko nastopiti. S kandidaturjo enega begunca na strankarski listi je začelo, z nepremišljenimi članki se je nadaljevalo, z neurečnim pozivom na odstop slovenskih ministrov je šlo še bolj navzdol. To metanje polen mora nehati. Potem se morajo razmere same izčistiti.

Mnogi begunci se pri nas slabo počutijo. Pri ozkosrčnih ljudeh so zadeli na odpor in to mnogokje v borbi za službo, stanovanja in koncesije. Po pogajanjih z Italijo bo marsikomu, zlasti nezadovoljčim, vrnitev v zasedeno ozemlje zaželeno in dobrodošlo.

Kar pa jih tu ostane, naj ne mislijo, da je pametno začeti in nadaljevati boj vseh proti vsem. Nasloniti se je treba brez ovinkov na politične organizacije in v njih skušati, spraviti do zmage svoje misli. Malkontentstvo odbija in se mora vsakemu realnemu politiku gabi. Malkontentstvo ne rabimo. Mi rabimo ljudi, ki bodo z nami skupaj delali. Demokratska stranka ni samo preskrbovalnica služb. Ona je državni potrebna politična organizacija, ki bi se morala jutri ustanoviti, če bi je danes že ne bilo.

Demokratska stranka se v svojih naličjih ne bo dala omajati zaradi intrig, ki se ji stavljajo od strani ljudi, ki jih je vedno podpirala. Ali ste klerikalce kje videli, kjer je bilo treba kaj žrtvovati? Ali je dr. Korošec za begunske železničarje kaj storil?

Demokratska stranka bo začela vračati milo za drago onim, ki mislijo, da zasedenim bratom kaj koristijo, če spravljajo na krmilo radikalno-klerikalno koalicio.

Malkontenti, proč od nas! Vsi, ki hočete delati na državni konsolidaciji in potpetiti, če kaj ne gre čez noč, kakor potrpimo mi drugi, — dobrodošli!

Javna Izjava.

Izjavljam, da občujem, sem in bom občeval s poštenimi ljudmi druge narodnosti osebno in poklicno, ker s tem nisem in ne bom izdajal svojega naroda in svojega prepričanja. Skrbno pa sem se in se bom izogibal lopovskim slovenskim dušam, kakor sta Pegan in Vehovec in podobni, ki jih čisti gotova gospoda.

V polemiki z isto se ne spušcam in naznanjam, da sem vložil proti „Večernemu listu“ in „Slovencu“ novo tožbo zaradi žaljenja časti. Pozivljam to čedno družbo, da stori isto, če je namreč sploh mogoče, namreč, da toži zaradi žaljenja nečesa, česar nima...

Žaljenje moje osebe je naravnost malenkostno v primeri z očitkom takega strašnega zločina, kakor ga očitam jaz Peganu in njegovi čedni

družbi, ki molči o tej stvari kakor grob. Kaj pa hoče končno drugega, ko pa je vse čista in gola resnica!

Ljubljana, dne 25. novembra 1920.

Dr. Josip C. Oblak.

Za ktere vagonarje je SLS?

SLS poroča, da bo po zaslugi Gosarja v kratkem zidanih 42 hiš. Zal, da je ta vest izmišljena. Edini stanovanjski prostori, ki so se zgradili po prevratu, so delo dr. Zerjava, ki je bil predsednik deželne vlade. To so hišice pred prisilno delavnico. Klerikalci, ki so za njimi vlado prevzeli, niso storili nič, samo kričali so. Ko bi bili več delali, a se manj bahali, bi bili vsi vagonarji že pod streho. SLS ima vagonarje za norca. Ali samo en vagonar veruje, da mu bodo Gosarjevi ljudje zgradili en s a m kurnik, ne pa 42 hiš? SLS bo že napravila kaj za vagonarje, ampak za tiste od Gospodarske banke, za one v Dravljah pa je našla srce 25. novembra — tri dni pred volitvami.

Klerikalci za trgovce in obrtnike?

V „Slovencu“ se je v zadnjem trenutku oglasil duhovnik, kateri se na vso moč dobrokita trgovstvu in obrtništvu, češ, da edino SLS. hoče zanj nekaj storiti. Za nazaj bi bilo res težko kaj trditvi glede zaslug klerikalizma za ta dva stanu, kajti zanje je imela SLS. 30 let samo psovko „kramarski štacunar“ in „birt“. JDS. je že od nekdaj klerikalcem stranka kramarjev in pijancev. Zato se mora vsak smejači dolgovoznemu razjesnjevanju „Slovenca“, v katerem se za vrsto napadajo vsi demokratiški voditelji.

Pri tem je seveda bilo treba najprej udariti po bankah. Neprijetno je samo to, da so klerikalci sami ustanovili velekapitalistično Gospodarsko banko, ki uvaža in izvaža, ki prodaja posestva in prekupčuje z delnicami. Zato je moral „Slovenec“ pisec poseči po laži, da je „Jadranska banka“ nekoč (kde?) dobila baje izvozno dovoljenje za 50 vagonov fižola. To je prosta laž. Pač pa je take izvoznice dobila Gospodarska zveza, ki je ustanovljena z namenom, da uniči vse slovenske trgovce.

Tudi valutno vprašanje je treba seveda pogreti. Resnica pa je, da je dr. Korošec opetovano izjavil, da bi bilo izmenjanje 1:10 čisto zadostno, in da je najprej hotel finančni minister v Protič-Koroščevem kabinetu zloglasni Velizar Janković predlagati izmenjavo v tej proporciji, da jo je pa potem izvršil pod predsedstvom dr. Korošca v razmerju 1:4. Korošec je izjavil, da bo vedno tako ostalo in da parlament ne bo mogel nič spremeniti.

Vsled zahteve klerikalcev in socialistov je izšla znana naredba centralne vlade, ki je odprla pot preganjanju marsikatega trgovca, ki ni bil kriv. To naredbo je izdal dr. Korošec dne 7. marca 1919.

Demokratska stranka je stala ves čas na stališču svobodne trgovine. Klerikalci pa so s svojimi radikalnimi bratci hoteli ustanoviti tkz. „Srednjo zadrugo“, ki bi imela monopol izvoza živil in preskrbe pasivnih krajev. Radi te delniške družbe se je vnel velikanski boj med demokratsko stranko in Protič-Koroščevo koalicio, ki je končal z zmago svobodne trgovine.

Naš trgovec, da se razvija ne potrebuje nobenih central in monopolov; on potrebuje samo proste roke in zahteva, da ga preveč ne dušijo carine, birokratska coklja in razni davki. V tem pogledu je bila Demokratska stranka od nekdaj prva, ki je nudila gospodarskim slojem ugodne pogoje. Klerikalci pa so osnovali žitni zavod, Vnovčevalnico, Gospodarsko zvezo in na stotine konzumov z ednim namenom, da uničijo trgovca in obrtnika.

Od nekdaj sta trgovci in obrtniki kamen v polnih želodcih klerikalnih veljakov. Ponižati jih in uničiti, to je parola SLS. Zato pa sta danes vsi trgovski in obrtniški stan edina; svojo rešitev prikažujeta le od velike naše demokratske stranke, ki bo prinesla red v to državo in blagostanje vsem onim, ki se trudijo in delajo.

Ostanite zvesti!

Skozi mesta gre v bodočnost cesta. V dušah mestnega prebivalstva je ogenj, volja in sila, ki zagori, buhne in udari, ko pride čas. Mesta tvorijo ono sociološko skupino, ki zavedno ali nezavedno udejstvuje skrito in neizgovorjeno voljo naroda, katero mu narakujejo sociološki zakoni. Ulice mest so bile okrašene z barikadami, na mestnem tlaku so ležala mrtva trupla, žrtve, katere je zahtevala boljša bodočnost. Ulice mest so odmevale navdušenja mladih, zdravja in življenja polnih ljudi, katerim so duše nepremagljivo vzkipele, ko so videle ogrožen velik cilj. Zatemnele so skrbi vsakdanjosti, napake dneva in sodobnih ljudi so pozabili, njih hopenje je planilo bliskovito čez vsakdanjosti in iskalo je samo ono ravno, večno belo cesto, ki gre naravnost v dneve bodočnosti.

Po porazu Francije leta 1870. je francoska mlada inteligenca stisnila zobe in vse njeno delo je bilo posvečeno bodočnosti, dnevu osvete, ko bodo prišli nazaj v hišo očetovo izgubljeni sinovi Alzacije in Lotringije. Globoko patriotično narodno prepričanje je dvigalo ponos inteligenca, silna energija in jasnost načel ji je tajala delo, pripravljenost k žrtvam ji je omogočila, da je s samozvestjo prenašala skrbi dneva, da ni metala med narod uničujoči in razkrajajoči strup nezadovoljnosti, obupnosti, slepega kritiziranja. Srečo celotne domovine je postavila na jasno goro, da je kakor jutranje sonce razprševala megle dnevnih nezadovoljnosti, da jo je gledala v vseh trenutkih velike odločitve. Zarki sreče domovine so v velikih zgodovinskih dneh posušili blato francoskih ulic in omočili prah francoskih cest, da nista mogla blato in prah, ta vsakdanja pojava, soddločevati pri načrtih za bodočnost. Skromno in tesno stanovanje družine se je v odločilnih trenutkih raztegnilo čez vso domovino, da je bilo v njem vse polno sreče in zadovoljnosti.

Veliki narodi, z zdravimi mestnimi prebivalci, so v zgodovinskih dneh pozabili na ljudi in na vse njih dobre ali slabe lastnosti in so z vso silo svoje duše in telesa prinašali darila le ideji. V dneh največjih skrbi in najhujšega trpljenja, ko je stopil zapeljivec k rimskemu državljani, se je ta v razvalin, oči so se mu zaiskrile in za razširjenih prsih je udaril in izrekel svoj socialni, politični in kulturni program: *Civis Romanus sum.*

pehote na ljubljanskih ulicah 1. 1908.

Spominjamo se avstrijske konjenice in pehote na ljubljanskih ulicah leta 1908., spominjamo se burnega razpoloženja proti avstrijski antisrbski politiki istega leta in v poznejših časih. Spominjamo se mogočnega valovanja jugoslovanskega dijaštva po tujih mestih, kadar je tuja politika suvala z nožem v naše narodno telo. Nepokvarjena naravna sila v nas je reagirala na vsako krivico, storjeno na kateremkoli delu jugoslovanskega naroda. Po tujenarodnih mestih smo sežigali madžarske zastave — in v časih najhujšega policijskega sistema smo prepevali: „Glas vitješki, čujte sada —“. Kako smo drgetali in se bali, ko so zadoneli tam doli ob Drini topovi! Najsvetejše in najsilnejše naše misli so bile misli na ponosni prihod bratov Srbov... Vse to je bil izraz našega notranjega imperativa; od vseh strani preganjanji in zatirani smo obračali pogled tja, kjer je ležala naša naravna rešitev: na jugoslovansko svobodno državo. Takrat smo sledili svoji naravi, kakor ji sledi jež, če v nevarnosti pokaže svoje ostro orožje. In danes? Kje si, vsa ti mogočna, navdušena, brezobzirna, energična in nesebična inteligenca? Na tvojo dušo je zavalen kamen nezadovoljnosti; tvoje navdušenje zamori delo mlirljivih oseb, tvoje delo ni zvesto, stvarnu programu jugoslovanskemu! Nervozno se odvračaš od dela, ker ti niso všeč osebe; jugoslovanski program je premalo, da bi te zbudil! Po domovini zopet ho- dilo rjoveči levi, ki so se bili za tuje pokrili in iščejo, kako bi uničili urešiti naše sanje. Nevarnost ne prihaja od zunaj, iz naše lastne zemlje je vstala in si je na čelo zapisala razna deviška, zapeljiva imena, da nas premami in v omotici oropa vsega. Kje je naše ogorčenje, naš odpor? Veliki zgodovinski trenutek gre mimo nas, mi pa se valjamo v dnevi nezadovoljnosti in brskamo po žepih in skrinjah analijah, kje bi našli kamen, da ga vržemo v ljudi, ki so morda krivi, morda nekrivi današnjih razmer. Osebe gledamo in ne dopade se nam, če imajo krive nosove ali oster pogled in te njih napake ponavljamo noč in dan, da bi s svojim šumom in hrupom zakrili in omogočili tajno previdno delo sovražnikovih patulj. Vse vidimo, samo ideje ne, ki je edina neminljiva in zmagojoča. Zdi se mi, da smo od sovražnika previdno zaslepljena vojska, ki koraka v zasedo, da iz nje ne pride nikdar več.

Volitve so drogo dejanje naše drame osvojenja. Včasih smo brali, da nas

le 1848 našlo nepripravljenost — v svetovni vojski smo taval nepripravljeni. 28. novembra 1920 pa pokazimo, da nas je veliki čas našel pripravljenost. — Taki trenutki se v zgodovini naračajo vračajo samo v stoletjih. Kdor se brez sramu more potrkati na pesi in reči: *Jugoslovan sem*, ta v teh besedah najde svoj in naš kulturni, gospodarski in politični program in udeležitev tega programa hočemo, ker je v njem naša naravna rešitev.

Volilna borba

† Z Jesenic. Govor dr. Žerjave na volilnem shodu na Jesenicah je našel med volilci globok odmev. Pod vplivom govornikovih izjavanj so se izrekli prisotni nar. soc. za JDS. Nas to veseli, posebno še, ker tudi s strani železničarjev čujemo pametne nazore. Vedno smo se skupaj borili za čast narodne in napredne misli, sedaj, ko se ima zadati klerikalnemu zmaju odločilni sunek, pa naj se ločimo? Jesenice nikoli niso bile dostopne nepremišljenim novotarijam iz Ljubljane; tudi 28. t. m. naj dokažejo, da znajo ceniti slogu in skupen nastop kljub volji mogotcev v Ljubljani, ki zlorabljajo strankarsko disciplino. Sedaj naj se še enkrat zberejo vsi, ki so že dolgo, dolgo na braniku, da nam Jesenic ne onečasti-jo temni in mračnijaški elementi!

† Sv. Anton na Pohorju. Poročajo nam: Zelo nas veseli poročilo „Straže“, da se je vršil pri nas „sijajno uspeši“ shod klerikalne stranke. Res škoda bi bilo, da bi se prel tako sijajen shod, na katerem je bila ogromna množica celih 5 oseb, nasprotniki pa samo 4. Govornika Pušenjak in Steblovnik sta pregovorila gospoda župnika, da bo volil listo klerikalne Kmečke zveze.

† Zadnji Roškarjev volilni shod pri Sv. Barbari je bil pravcati pogreb nekdanjega ministra. Sv. Barbara je bila vedno ena najmočnejših klerikalnih trdnjav, ki pa se mu je sedaj popolnoma izneverila. Po maši je ogromna množica ljudstva napolnila zborovalne prostore. Tudi dvorišče je bilo natlačeno polno. Komaj je Roškar odprl usta, je stopil pred njega domačin in zahteval odgovor na 25 vprašanj. Toda minister Roškar se je naučil le svoj govor in so ga te zahteve popolnoma zmešale. Odgovoriti ni mogel niti na eno vprašanje. Zaradi tega so kmetje izjavili, da ga toliko časa ne puste k besedi, dokler ne odgovori na ta strogo kmetjska vprašanja. Videč svojo popolno nezmogljivost in obupno situacijo, je poklical bivši klerikalni kmetjski minister proti kmetom orožnike, ki jim je zatrjeval, da je ogrožena njegova osebna varnost. Kmetje so orožnikom pojasnili situacijo, nakar so se odstranili in je Roškar sam ostal na zborovalnem prostoru. Ves osramočen je po pozneje odkuril.

† Volilno gibanje. Vojvodinski klerikalci so priredili v nedeljo velik volilni shod v Subotici, toda, ko je prvi govornik in nosilec klerikalne liste, župnik Rajić, začel govoriti v separatističnem zmišlju, je nastal tak hrup, da so morali shod prekiniti. Ali ko je ponovno začel govoriti Rajić, so zborovalci napodili predsedstvo in govornike z odra in razpustili shod. To je bil že drugi klerikalni shod Vojvodinskih klerikalcev v Subotici, ki je bil razbit.

† Drinković našel kandidaturu. Iz Splita poročajo, da je na koncu koncev minister za pošte, Drinković, vendarle našel neki „zajedničarski odbor“, ki je prijavil njegovo kandidaturu za volilno okrožje Kotor-Dubrovnik-Split. Drinković je nosilec liste, drugi kandidati so dr. Sisarić, dr. Despot, a prvi kvalifikovani je ban Luginja.

† Vsiživost narodnih socialstov. Iz Sredazice nam poročajo, da so narodnozdravstvena pristaša Alojzija Gnidico imeti za čuvarja svoje volilne skrinjice. Ne da bi ga sploh vprašali, so mu kar naznanili, da je on čuvaj njihove skrinjice in da naj pripravi svoje prostore za shod njihove stranke in da naj agitira za nje. Seveda je takoj ogorčeno zavrnil vse njihove zahteve, ker s takimi kričaji in političnimi škodljivci napredne misli ne sme imeti nobenega opravka.

Politične beležke.

† Minister Trumbić o svoji demisiji. Uredniku beogradske „Pravde“ je navedel dr. Trumbić vzroke svoje ostavke, ki so isti z onimi, ki jih je omenil v svojem pismu predsedniku vlade in dostavil: Z rapalsko pogodbo je moje delo, ki sem ga prevzel kot minister za zunanje zadeve, končano. Takoj v začetku vojne sem stopil v vrste narodnih

borilcev za ujedinjenje in osvobodjenje, kot tak sem delal ves čas vojne in kot delegat na mirovni konferenci. Doživel sem ideal svojega dela ujedinjenje našega naroda, akoravno to ujedinjenje še ni tako popolno, kakor sem si ga predstavljal jaz. Toda s svojo ostavko na položaj ministra zunanjih zadev še ni rešeno, da ne ostanem tudi nadalje v službi naroda. Ako mi narod izreče svoje zaupanje, da me pošlje v konstituinto, bom delal z vsemi svojimi močmi na notranjem urejanju naše države. S sklenjenim rapalskim

Domače vesti.

• Gosar v stiski. Smolo ima Gosar, da je vojaško sodišče ravno sedaj odstopilo kazenske spise proti njemu državnemu pravniku, ki je uvelde preiskavo zaradi zločina po § 85. Tako je SLS kandidiral osebo, ki je tekom decembra 1918, t. j. po ujedinjenju onemogočila pridruženje primorskega polka Jugoslaviji in zapravila 5 milijonov narodnega premoženja. Gosar se izgovarja, da tedaj še ni vedel, da bo Jugoslavija obstala in da bo on celo to smolo imel, da bo prošil to državo za podporo in za službo. Mi tekom preiskave, naj se jezi g Gosar kolikor hoče, ne bomo poročali nič več, ker je to prepovedano, tembolj, ker gre za zločin veleizdaje. Naj se Gosar izreže ali ne, žalostno za stranko, ki jo bo v Beogradu zastopal človek, ki mu lahko vsakdo v obraz zabrusi, da je „Avstrijakant“ in da je domovino oškodovalec. Če ga Ljubljana voli, ji bo to znalo prinesiti velikansko gmotno škodo, ker se bo njegova sramota prenesla nanjo.

• Volilna. V trboveljski cerkvi. Župnik Časl: Dominus vobiscum! Holt, zdaj med mašo mi je prišlo na misel, kar sem prej na prižnici požabil povedati, da je ob 9. uri naš shod v društvenem domu. Govoril bo gospod dr. Gosar. Krščanski možje, vsi na shod, da nas ne nabijejo komunisti. Gloria in excelsis Deo! Uboge krščanske ovce, ki vas pasejo!

• Državni praznik. 1. december se praznuje kot državni praznik ujedinjenja troimenega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno enotno državo pod žezlom dinastije Karagorjevičev. V ta namen se daruje ta dan ob 10. uri v tukajšnji stolnici sv. Nikolaja slovesna sv. maša z zahvalno pesmijo in z državno himno. Tudi v svetiliščih vseh drugih veroizpoveden se vrši služba božja z običajnimi obredi. Na šolah se ne vrši pouk, v državnih in drugih javnih uradih in obratih in po možnosti tudi v zasebnih obratih naj delo počiva vsaj med službo božjo, da se more čim večje število prebivalstva udeležiti prazne. Po cerkveni slavnosti se vrši vojaška parada po paradi pa v slavnostnih prostorih predstelnosti deželne vlade svečana poklonitev. Vsi državni uradi in javna oblastva naj razobesijo na svojih poslopih državne zastave. Tudi zasebniki se pozivljejo, da okrase svoje hiše z državnimi in narodnimi zastavami. Društva in korporacije, ki se žele udeležiti svečane poklonitve, naj to prijavijo ustmeno ali pismeno predsedništvu deželne vlade do 30. t. m.

• Politična policija. Ministrskemu svetu je predložil predlog, da se osnuje poseben odsek, ki bo podrejen ministrskemu svetu, a ki bo razpravljal vsa vprašanja politične prirode. Člani vlade so že konferirali o tem predlogu in se sporazumeli glede osnovanja tega oddelka.

• Razpis trafik. Kakor se nam poroča, je tobačna glavna zaloga v Laškem do 21. decembra vnovič potom javnega natečaja razpisana. V enoletnem času je založniku pripadel trafikanski dobiček 49.179 kron 68 v. Z istim terminom je razpisana tobačna zaloga v Mozirju, ki je v zadnjem letu donesla založniku 12.974 kron trafikantskega dobička. Natančnejši podatki se izvejo pri finančnem okrajnem ravnateljstvu v Mariboru in pri vodstvu finančne straže v Laškem, oziroma pri vodstvu preglednega okrajne finančne straže v Celju.

• Pomilostitev oficirjev iz solunskega procesa je vzbudila v vseh tukajšnjih krogih veliko pozornost. Kakor smo že svoječasnoro poročali, so radikalci hoteli že poprej doseči reaktivacijo in pomilostitev teh oficirjev, toda le pod pogojem, da bi se odpovedali reviziji solunskega procesa. Oficirji so to zahtevo odločno odklonili. Radikalcem zaradi tega ni preostajalo drugega, kakor da se reaktivirajo in pomilostijo obsojeni oficirji tudi brez izpolnitve teh pogojev. Radikalci so hoteli doseči samo to, da bi svojim nasprotnikom pri volitvah izbili iz rok eno najhujših orožij. To pa se jim ne bo posrečilo. Reaktivirani oficirji se namreč kar po

sporazumom so onemogočile vse zunanje in notranje intrige proti našemu narodu. Konstituenta mora posvetiti svoje moči notranjemu delu. Prepričani smo, da bo konstituenta vrnila in izvršila to važno uspešno in hitro sodelovanjem poklicanih činiteljev. Ko bo imela naša država svojo ustavo, bo začelo redno življenje, ki bo zajamčilo našemu narodu vsestranski razvoj in napredek. H kraju je Trumbić izjavil, da odpotuje v Dalmacijo, ki jo ni videl že osem let, odkar jo je v začetku vojne zapustil.

Domače vesti.

vrsti zahvaljujejo za službo in zahtevajo revizijo procesa, ki bo dokazala vso korupcijo in nasilnost radikalnega režima za časa pregnanstva srbske vojske iz domovine.

• Prosimo pojasnila. Prejeli smo in priobčujemo: Pred mesecem dni se je očitalo javno dvema nadzornikom varnostne straže, delo, ki jih niti najmanj ne usposablja za mesto, ki jih zavzemata. Ker se imenovana nista niti poskušala opravičiti, prosimo policijsko ravnateljstvo pojasnila, kaj je ono ukrenilo v tem slučaju?

• Za Jugoslovansko Matice je prejelo upravnništvo »Jutra« od g. dr. Klepeka, odvjetnika v Ljubljani, iz sodne poravnave Kuštrin proti Vogriču, znesek 200 kron.

• Protidržavne sabotaže ob okupacijski meji. Pišejo nam: Naše „dobro ljudstvo“ je pred par tedni opetovano porezalo telefonske žice srbskim vojnim oddelkom na Notranjem ob demarkacijski črti. Ko so vojak žele petič popravljati škodo zločinskih in nahujskanih rok, so so naši ljudje iz bližnjih gozdov kričali na srbske vojsake: nimate pravice na naši zemlji, samo do 28. novembra bo še vaša komanda pri nas, potem pa ajdi itd. Potem pa kriči klerikalno časopisje z velikimi črkami: prodali so nas. Kdo naš je prodal? Mi sami smo prodali svoje brate na Korčskem in v Primorju, ker smo s svojim protidržavnim ponašanjem izpodkopali tla naši delegaciji pri pogajanjih, ker smo dali trditve, da nismo za edinstveno državo, ker so naši državosovražni elementi okorajžili zahteve Italijanov in Nemcev. Dokazali smo, da nismo za obrambo svojih pravic. Kje so one nevidne temne moči, ki so nahujskali „naše dobro ljudstvo“, da gre rezati telefonske žice junaškim braniteljem naše zemlje? Skrite so po naših jarovžih, navodila pa dobivajo od generalnega klerikalnega štaba, ki študira svoje karte za samostojno Slovenijo in proč od Srbov v Katoliški tiskarni v Ljubljani. Od te protidržavne stranke pričakujete kedaj osvoboditev Primorja? Nikdar ne brez Srbov in Hrvatov, nikdar brez edinstvene države, kakor jo zahteva program jugoslovanske demokracije. Zgodovina pa dokazuje, da si stojita narodnost in nacionalna država h klerikalizmu v istem razmerju kot ogenj k vodi.

• Drugod in pri nas. Te dni so po vsi Jugoslaviji svečano praznovali obletnico prihoda osvobodilne srbske vojske. Velike manifestacije so bile v Novem Sadu, Subotici, Baji, Sarajevu, Splitu, Dubrovniku in po vseh drugih zavednih mestih. A pri nas se je v dnevih obletnice govorilo o umazanih Balkancih. Mi Slovenci, ki se imamo zahvaliti samo Srbu Svabiču, da še danes ne sede v Ljubljani Italijani, se nismo spomnili te obletnice! Kako smo pač mali in nezrehi!

• Zemljišča za orožniške dobrovoljce. Ministrstvo za agrarno reformo je sklenilo, da se bodo prihodnje spomlad dajala zemljišča tudi orožniškim dobrovoljcem v zakup.

• Otvoritev telefonske centrale z javno govorniško pri poštnemu uradu v Novem mestu. Pri poštnemu uradu v Novem mestu. Pri poštnem uradu v vembra t. l. telefonska centrala z javno govorniško.

• Časopisne brzojavke v prometu s Finslandsko. V prometu s Finslandijo so dovoljene časopisne brzojavke za znižano 50% na pristojbino po predpisih mednarodne brzojavne pogodbe.

• Mednarodna poštna pristojbina. Brzojavka iz Madrida poroča, da je svetovni poštni kongres sprejel konvencijo svetovnega poštnega združenja, po kateri se določa mednarodna pristojbina za pisma na 50 centimov, za dopisnice na 30 centimov in za vsakih 50 gramov tiskovinj, trgovskih papirjev in vzorcev na 10 centimov. Države, katerih valuta je višja od franka, se upravičene uporabljati te postavke o pristojbinah, ki odgovarjajo veljavi franka, ne da bi jim bilo treba rabiti pristojbine,

predpisane na svetovnem poštnem kongresu v Rimu, ki so še sedaj v veljavi. Prihodnji svetovni poštni kongres se bo vršil leta 1914. v Stockholmu.

• Prevodne ugodnosti na železnica. Dovolile so se uradniškimi aprovizacijskim zadrugam za pošiljke življenjskih potrebščin na vseh progah državnih železnic in na progah onih lokalnih železnic, ki so pod upravo državnih železnic. Za vsako pošiljko mora aprovizacijska zadruga izpostaviti poseben seznam za ono postajo, s katere se potrebščine odpošiljajo, ter v njem označiti, da se ima pošiljka zaračunati po izjemni tarifi II. Seznamek mora biti podpisan po predsedniku in enem članu zadruge ter mora imeti zadržni žig.

• Zvišanje stalnih pristojbin. Ker se je uredba z dne 29. septembra 1920, št. 30.000. Uradni list št. 383, o novem povišanju stalnih pristojbin za 100 % v pokrajini izven Srbije in Črne gore tudi od finančnih organov napačno razlagala, opozarja generalna direkcija posrednih davkov v Beogradu, da se omenjeno povišanje nanaša na stalne pristojbine skupno s njihovim dosežanjem poviškom, tako, da je na primer vloga, katero je bilo prvotno kolikovati z 2 K, po začasnem zakonu z dne 4. aprila 1920, z 4 K, zdaj zavezana koliku 8 K, ne pa 6 K. — Ta novi povišek pa zadeva, kakor rečeno, samo stalne pristojbine, ne pa tudi lestvičnih in odstotnih.

• Slovenske obrtnike-mojstre opozarja invalidski oddelk poverjenosti za socialno skrbstvo na sledeča dejstva: Velika večina slovenskih invalidov je zelo dela in rodoljubna, izjeme so čedalje redkejšje. Slovenski invalid je uvidel, da si le z lastnim sodelovanjem more izboljšati sedanje bedno stanje in zagotoviti si lepšo bodočnost. Mnogo slovenskih invalidov je tako pohabljenih, da ne morejo več opravljati svojih prejšnjih poklicev; zato se žele izučiti novih poklicev in invalidska uprava jih v tem pogledu podpira. Ustanovila je takozvano invalidsko šolo v Ljubljani, kjer dobivajo stanovanje, hrano in drugo oskrbo invalidi, ki se hodijo učiti v šole in k obrtnim mojstrom. Obrtniki-mojstri, ki imajo invalide-vajence, priznavajo soglasno, da imajo v teh invalidih prvovrstne redne in uporabne vajence, ter so z njimi povsem zadovoljni. Invalidska uprava želi, da bi se krog obrtnikov-mojstrov za sprejemanje invalidov-vajencev kolikor mogoče razširil v Ljubljani in po drugih krajih Slovenije. Invalidska uprava jamči za vsakega invalida, ki ga pošlje kakemu mojstru v učenje; zato želi, da bi se mojstri, ki bi lahko sprejeli invalide za vajence, priglasi v našem uradu (invalidski oddelk, št. Peterska vojašnica v Ljubljani). Tekom prihodnjega leta napravi invalidska uprava enak in morda še večji invalidski zavod v Celju. Za sedaj bi tudi invalidska uprava rada namestila invalide-vajence po drugih krajih in je pripravljena prispevati mojstrom samim za vzdrževanje invalidov ter pričakuje od strani mojstrov ponudb in priglasev.

• Državna posredovalnica za delo. Pri vseh podružnicah Državne posredovalnice za delo v Ljubljani, Mariboru, Ptuj in Murski Soboti je iskalo v preteklem tednu od 14. do 20. novembra 1920. dela 188 moških in 80 ženskih delavskih moči. Delodajalci so pa iskali 99 moških in 59 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 149. Promet od 1. januarja do 20. novembra 1920. izkazuje 26.106 strank, in sicer 11.652 delodajalcev in 14.454 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 7126. Dela iščejo: pisarniške moči, kovači, mehaniki, čevljarjski, pekli, mlinarji, mesarji, tapetniki, natakariji, natakarike, dninarji, dninarice, krojači, šivilje, trgovske osebe, služkinje, kuharice, vajenci, vajenke, ekonomski, hotelske sobarice itd. V delo se sprejmejo: pohištveni mizarji, železostrugarji, model. ključničarji, ščetaarji, tesarji, puškariji, urarji, samost. slaščičarji, pletilke, vzgojiteljice, služkinje, kuharice, postrežnice, vajenci, vajenke, perice, likarice, šivilje, livarji, pletarji itd.

• Eksplozija na glavnem kolodvoru v Mariboru. V sredo je čuvaj tvrde Mahorka na 31. tiru izsesaval bencin iz rezervoarja v sode. Ker je sesalna cev odpovala, se je približal z lučjo, odkar je sod z bencinom eksplodiral. Na lice mesta došli južno-železničarji so preprečili večjo nesrečo.

• Tatvina slike. Gospodu Alojziju E. ste bile ukradeni dve pokrajinski sliki, vredni 2000 kron.

• Tajna prostitucija. Ljubljanska policija je odkrila zalego tajne prostitucije. V neki baraki na Gosposvetki cesti je bil pravcati bordel, kjer so se ponoči shajale prostitutke in lahkoživci, ki so plačevali 10 do 80 kron.

• Grozen čin sina. Rajko Hrstnik, 18letni sin železničarja, je ponoči 21. t. m. ubil v Postojni svojo mater, jo zakopal v seno in nato neznanu kam pobegnil. Domnevno je krenil v Jugoslavijo. Vojna podivjanost.

Gosp. Alojzij Furlan se naproša, da se zgleda v uredništvu „Jutra“ med 3.—6. uro popoldne.

Borze 25. novembra

Zagreb. Današnja borza je bila kakor že običajno, mrtva. Nekateri tečaji so padli, drugi o se vzdržali na večerajšnji višini. Devize: Berlin 185 do 190, Milan 508 do 510, London 440 do 460, Newyork 128 do 132, Pariz 820, Praga 157 do 158, Dunaj 26.60 do 27.15. Valute: dolarji 128 do 128.50, avstrijske krone 28 do 29, levi 165, rublji 85 do 88, češke krone 155 do 160, funti 460, franki 810, napoleon-dorji 438 do 442, marke 188 do 190, leji 195 do 200, lire 510, turške zlate lire 478.

Efekt:

	denar	blago
Banka za Primorje	960	1050
Banka za trg. ind.	430	484
Hrv. eskomptna	1590	1608
Banka Brod na Savi	270	275
Pjedelska banka	110	112
Kreditna banka	1025	1075
Jadranska banka	1850	1950
Jugoslavenska banka	630	635
Ljubljanska kred. banka	900	990
Narodna banka	655	660
Prva hrv. štedionica	8900	9100
Rečka pučka	480	495
Slov. eskomptna banka	875	880
Srpska banka	875	880
Eksploatacija drva	6300	6500
Dubrovačko parobr. dr.	740	900
Gorani	825	860
Narodna žumska ind.	1800	
Gutman	1200	1225
Slavonia	900	
Ljublj. strojne tovarne		900

Beograd. Tendence slaba. Valute: funti 113 do 114, franki 210 do 212, dolarji 31.75 do 32.50, leji 50 do 51, levi 39 do 40, marke 48.25 do 48.50, avstrijske krone 7 do 7.20, napoleon-dorji 110 do 114. Devize: London 116 do 118, Pariz 203 do 205, Zeneva 520 do 530, Praga 40.50 do 41, Dunaj 6.60 do 6.70, Berlin 46.50 do 47. Dunaj, devize: Zagreb 361 do 367, Beograd 14.10 do 14.62, Berlin 722.5 do 728.5, Milan 18.70 do 19.10, Praga 597.75 do 603.75, Zürich 78.50 do 79.10. Valute: dinarji 1460 do 1500, dolarji 491 do 499, franki 3011.50 do 3062.50, švicarski franki 78.10 do 78.50, dolarji 601 do 609, ogrske 100 do 102, leji 715 do 735, levi 595 do 615, lire 18.60 do 19, marke 721.50 do 727.50, funti 17.45 do 17.65.

Efekt:

Avstr. krona renta	100—
„ majska renta	100—
Ogrska krona	120.50
V. avstrijsko vojno pos.	4943—
Turške srečke	3030—
Kreditni zavod za trg. in ind.	1215—
Anglobanka	1094—
Bankvercin	1335—
Bosanska zemaljska banka	1080—
Avstro-Ogrska banka	6500—
Živnostenska banka	2319—
Državne železnice	4625—
Lombard	1715—
Alpine-Montan	5350—
Praska železna industr.	12500—
Leykam, papirnica	5330—

Praga, devize: Beograd 251 do 253, Berlin 119.25 do 120.75, Dunaj 16.25 do 17.25, Zagreb 62.50 do 63.50, Varšava 16.50 do 17.50, Budimpešta 16.45 do 17.45, Jugoslovanske note 245 do 247, Amerika 83.50 do 84.50, Anglija 298 do 300, Svica 1344.50 do 1347.50, Francija 515.50 do 518.50, Italija 316 do 318, Bolgarija 98 do 99.

Berlin, devize: London 252.20 do 252.80, Newyork 72.045 do 72.205, Pariz 484.55 do 485.45, Svica 1127.85 do 1130.15, Avstrija 20.22 do 21.05, Praga 86.65 do 86.85, Budimpešta 15.98 do 16.02.

Zürich, devize: Berlin 9, Newyork 6.36, London 22.23, Pariz 38.45, Milan 23.45, Praga 8, Zagreb 5, Budimpešta 1.50, Bukarešta 9.35, Varšava 1.35, Dunaj 1.90, avstrijske žigosane 1.40.

Vremensko poročilo.

Ljubljana 206 m nad morjem

Dan	Čas opazovanja	Stanje neba	Temperatura po C.	Vetrovi	Nah	Padašina u mm
24. nov.	7. uri	744-8	-1-0	sr. sever	obl.	
25. nov.	14. uri	744-3	-0-7	sl. sev.	"	
25. nov.	21. uri	745-3	-1-3	bez vešta	"	0-0

Solnce vstaja 5.45, zahaja 19.45, 15. avgust 1920. Solnce vstaja 5.45, zahaja 19.45, 15. avgust 1920.

28. nov. ob 7. uri: Crtičevnikom tem. 0.3, juno pad. 0.6, Dunaj: tem. — 3.0, mag. pad. 0.9, Dunaj: tem. — 3.0, juno pad. 0.9.

Socijalno zavarovanje v mali obrti.

Vsi naši dosedanja socijalno zavarovalni zakoni se malo ali skoro prav nič ne ozirajo na porabnost v mali obrti in zahtevajo od malega, skromnega obrtnika isto kakor od modernog urejene tovarne s tisoči in tisoči dobro izvežbanih uradnikov.

Socijalni zakoni morajo biti praktični za oba, za delodajalca in za delavca. Okorni birokratizem je ravno v socijalnem zavarovanju najnevarnejši in je zmožen otežkočiti ali pa sploh onemogočiti praktično stran socialno-zavarovalnega zakona: dati delavcu, zavarovancu v pravem času to, kar v zavarovalnem slučaju potrebuje. Dejstvo, da v mali obrti vladajo čisto posebne razmere, ki se bistveno razlikujejo po svoji gospodarski strani od onih v velikih podjetjih, je treba posvetiti pri praktičnem proizvajanju zakonov posebno pažnjo. Obrtnik, ki je gospodarsko prisiljen, da dela sam s pomočjo svojega pomočnika od jutra do noči, ne sme biti tarča za strele iz pušice birokratičnih, nepraktičnih socialno-zavarovalnih novincev. Žrtve okornosti in neizvežbanosti nosilcev zavarovanja ne sme biti mali obrtnik, da bi on moral podpirati brezicinitivno komodnost za-

varovalnih institutov. Stari, podedovani birokratizem iz avstrijskih uradov mora brezpogojno izginiti, ako hočejo zavarovalni zavodi postati opora in za- točišče v najtežjih trenutkih življenja.

Naša državno-gospodarska in naša specialna narodna potreba je, da z vsemi mogočimi sredstvi podpiramo razvoj in razmah domače obrti. Krepko razvita in gospodarsko silna obrt v svo- bodni domovini bo silna opora obrtni- škemu življu v oropanih deželah. Soci- alna zakonodaja ne sme v nesorazmer- no jednaki sili obremenjevati male obrti in velike industrije. Velika industrija prinese veliko lažje vsa sedanja in bo- doče bremenena socialnega zavarovanja, kakor pa skromni kovač, mlinar ali za- gar. Naloga bodoče konstituantne je, da s trezno preiščljenimi določili v social- no-zavarovalnih zakonih dvigne inicia- tivo in razvoj obrti. Razna dosedaj ve- ljavna določila, ki predpisujejo obrtni- ku velike dolžnosti, kakor predlaganje raznih seznamov o delavčevem letnem zaslužku, popisovanje obrtnih strojnih naprav, morajo izginiti in na njih me- sto morajo stopiti za obrtnika praktič- na določila, ki ne zahtevajo od pripro- stega obrtnika iste inteligence in perez- ne in pisarniške izvežbanosti kakor od velikega fabrikanta. Dosedanje brez- obzirno, skrupulozno natančno iztirja-

vanje zavarovalnih prispevkov od ma- lega obrtnika se mora odmakniti pra- vičnejšim predpisom. Kontrola delav- nih razmer in tehničnih naprav je v mali obrti veliko lažja, kakor pa v ve- liki, modernog urejeni tovarni, zlasti, ako sede v socialno-zavarovalnih zavodih nastavljeni, ki nimajo tehnične na- obrazbe in je psihološko utemeljeno, da strogo in natančno kontrolo omeje- le na malo obrt, ker jih veliko podjetje z raznimi tajnimi in previdnimi mani- pulacijami neusmiljeno „potegne za nos“ in z mirno vestjo utaji nebroj dej- stev, ki so merodajni za višino zava- rovalnih premij in zavarovalne dajatve delavcu. Skromni in pošten mali obrtnik pri svojih primitivnih razmerah ne more ničesar utajiti in mora na korist velike industrije plačati do zadnjega vinarja natančno. Praktično delovanje nosilcev socialnega zavarovanja mora preokreniti smer svojega delovanja, glavno kar se tiče kontrole plačevanja zavarovalnih prispevkov, na ono mesto, kjer so mahinacije in goljufije večje in kjer je finančni efekt višji. Sikaniranje malega obrtnika mora prestatiti, social- no zavarovanje mora od šušmarjenja preiti v velikopoteznost. Zato moramo odločno zahtevati, da se plačevanje za- varovalnih prispevkov, zlasti za ne- zgodno zavarovanje za malo obrt pau-

šalira in da paušal plača država. V tem trenutku dvignemo gospodarsko iniciativo in podjetnost malega obrtni- ka, ki je dosedaj velikokrat opustil na- bavo ali izpopolnitev strojev. S to pre- ureditvijo omogočimo tudi malemu člo- veku gospodarsko možnost, da se bo v veliko večji meri posluževal fakultativ- ne pravice zavarovati tudi sebe same- ga. Ta sama točka, da plača zava- rovalni paušal male obrti država sama, bi imela nebroj dobrih posledic tudi za delavce. Dosedaj se je branil mal obrtnik sprejeti delavce in razširiti svoj obrat veliko iz strahu, da bo moral za- njje plačevati zavarovalnino. Brezposel- nost je rastla. Ako pa je delavce, po- močnike sprejel, je iz nepoznanja po- drobni določil zavarovalnih zakonov opuščal prigrasitev, opuščal naznaniti nezgode itd. Kontrolni aparat nosil- cev socialnega zavarovanja je moral biti večji in nadležnejši. Finančni efekta pa še ni dosegel. V bivši monar- hiji so bile zavarovalne premije za ne- zgodno zavarovanje v poljedelskih obratih paušalirane in paušali so plače- vale dežele. Na ta način uvedba ne- zgodnega zavarovanja ni ovirala indu- strializacije poljedelstva, razvoju polje- delstva niso bile stavljene ovire. Ali za malo obrt niso merodajni isti razlogi?

V socialnem programu naše stranke je mala obrt na važnem mestu in svoje načrte bomo izvedli v korist male obrti in delavstva, ker smo zastopniki zdrave socialne politike.

Narodno gledališče.

Drama:

Petek, 26. nov.: Sen kresne noči v oper- nem gledališču ob dramskih cenah, Red B.

Sobota, 27. nov.: Poluhujanje v dolini šentflorjanski. E.

Nedelja, 28. nov.: Ljubimkanje. Izven. Ponedeljek, 29. nov.: Figaro se ženi. A.

Opera:

Petek, 26. nov.: Sen kresne noči. Dram- ska predstava ob dramskih cenah. B. Sobota, 27. nov.: Vesele žene windsor- ske. D.

Nedelja, 28. nov.: Trubadur. Izven. Ponedeljek, 29. nov.: Zaprt.

Lastnik in izdajatelj

Konzorcij „Jutra“.

Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc.

Naročajte spise o naši državi:

A. Melik: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev, I. del 15 K, II. del, I. mop. 21 K, 2. snop. 21 K.

Dr. Sagadin: Naš sadašnji ustavni po- ložaj. Cena 16 K.

Dokumenti o jadranskem vprašanju. Cena 10 K. 128 13

Po pošti priporočeno velja vsaka knjiga K 1-80 več.

Naročila sprejema Tiskovna zadruga v Ljubljani, Sodna ulica 6.

Cement „Salona“

oddaja 494 3-2

Dr. Fr. Jenko

Import & Eksport

Ljubljana, Krekov trg št. 10, I. nadst., hodnik desno. Telefon 349 int.

Jamski les

okrogel, dolžina 2-20 m dalje, debe- lina na sredini od 14 cm naprej

se kupi.

Ponudbe z navedbo dimenzij in cene franko vagon oddajna postaja poslati na 496 3-3

Sentjanški premogokop Krmelj, Dolenjsko.

Krojač 510 3-1

Ivan Magdič

Gledališka ulica

se priporoča za izdelovanje oblek.

Zaloga finega angleškega blaga.

Amerikansko strojno olje

Olje, lahko, za vretena;
olje za transmisije;
olje, strojno za poljedelske stroje;
olje, strojno za težke stroje;
olje za avtomobile, lahko;
olje „izredno težko“;
olje za cilindre;
olje proti prahu. 57 104-26

Glavna zaloga:

Medić, Rakove & Zankl, d. z. o. z.

prej A. Zankl novi sinovi.

Razširjajte in naročajte dnevnik „Jutro“!

KLOBUKI!
Preoblikovalnica
v Ljubljani
(ne več v Domžalah)
moških in ženskih klobukov
po najnovejši modi
predaja novih klobukov trdke
ALOJZIJ JANEŽIC.
Klinčanje in popravljanje žametastih
klobukov za dame
v salonu M. JEGLIČ.
Obe podjetji: Ljubljana, Slomškova
ulica št. 27. 3-3

Perfektua
**stenografinja
in strojepiska**
se išče za takojšnji nastop.
Ponudbe na pisarno dr. Novaka in
dr. Kobala, Ljubljana, Dalmatinova
ulica št. 3. 507 3-2

Kdor si želi nabaviti pristnega in znanega
haložana trgovina
naj se blagevolj poslužiti trdke:
Prva haloška trgovina z vinom
Ante Korenjak in drug pri Sveti
Barbari v Halozah. 36-21

Proda se
trgovina
(s stanovanjem)
z zalogo ur, gramofonov in
električnih predmetov
v Mariboru.
Cena po dogovoru.
Naslov: Kočvar, Maribor, Kra-
kova ulica št. 2. 506

„JADRAN“
d. z. o. z. 21 104-28
Ljubljana, Dunaška cesta št. 9
ima v skladišču in oddaja po najnižjih cenah:
Pšenično moko, banačko in lastne mleto, koruzo, oves,
pšenične otrobe, proseno kašo, ješprenj, sladkor češki
v kockah, ameriški, Java kristal beli, kavo, naj-
finejše namizno jedilno olje, testenine, riž, Ceylon-čaj,
poper v zrnu, sol, morsko in nemško-belo, petrolej, belo
čiščen, bosanske slive vseh vrst, čebulo makovsko,
orehe, krompir in različno drugo blago, tudi sukneno
in manufakturno perilno blago, čevlje, moške, ženske
in deške, izborne blago v vseh številkah, oddaja se le
v večjih množinah.

**? Kako volimo ?
s kroglicami ?**
kake pravice in dolžnosti imajo volilci, kako treba zakon
tolmačiti volilnim komisijam in zaupnikom strank? Vsa ta in
druga vprašanja, ki niso pojasnjena v volilnem zakonu samem,
razlaga do podrobnosti
dr. Stefan Sagadin: Volilni red
z bogatim tolmačenjem. 241 21
Knjižico, ki velja 16 K, s poštnino 17 K 20 v, naročite pri
Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Posluje po vsej državi
„Jugoslavija“
Delniška glavница
3 milijone din. v zlatu
splošna zavarovalna družba
Ravnateljstvo za Slovenijo v Ljubljani
sklepa:
1. požarna zavarovanja,
2. življenska zavarovanja,
3. nezgodna in jamstvena zavarovanja,
4. zavarovanja proti škodam valed tatinskega vloma,
5. transportna zavarovanja,
6. zavarovanja proti škodam valed razbitja stekla,
7. zavarovanja proti škodam po toči.
Največji tu delujoči domači zavod.
Družba je prevzela od „Graške vzajemne za-
varovalnice“ in od zavarovalne družbe „Feniks“
(požarni oddelček) ves njiju kupčijski obstoj v
naši državi.
Najnižji tarifi, takojšnja izplačila škod.
Pisarne so začasno
v Sodni ulici 1 (Feniks) in na Gosposvetski cesti 2 (Graška).

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani

Ustanovljena leta 1881.

obrestuje hranilne vloge po čistih:

Ustanovljena leta 1881.

3%

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Kredit vseh vrst.

Hranilne vloge K 70,000.000.

Tekoči račun.

11 19